



## САНХҮҮГИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАН

Сайхан сумын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит

Аудитын код: БУА-2021/5/СТА-ТТЗ

Цахим хуудас: <a href="http://www.audit.mn">www.audit.mn</a> Булган аймаг 2021 он	Тэргүүлэх аудитор: Д.Анхбаяр Утас: 70342580      Цахим хаяг: <a href="mailto:Anhbayard@audit.gov.mn">Anhbayard@audit.gov.mn</a>
	Аудитын менежер: Ж.Энхцоодол Утас: 70342716      Цахим хаяг: <a href="mailto:Enhtsoodolj@audit.gov.mn">Enhtsoodolj@audit.gov.mn</a>
	Ахлах аудитор: П.Содном Утас: 70342495      Цахим хаяг: <a href="mailto:Sodnomp@audit.gov.mn">Sodnomp@audit.gov.mn</a>
	Аудитор: А.Сувдаа Утас: 70342495      Цахим хаяг: <a href="mailto:Suvdaaa@audit.gov.mn">Suvdaaa@audit.gov.mn</a>

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг дээрх хаягаар авна уу.

## Агуулга

1. Аудитын гэрчилгээ .....	3
2. Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан.....	5
2.1 Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлан.....	5
2.2 Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн үр дүнгийн тайлан.....	6
2.3 Аудит хийсэн нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан .....	8
2.4 Аудит хийсэн нэгтгэсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан.....	11
2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан .....	11
4.6 Аудит хийсэн нэмэлт санхүүжилтийн тайлан .....	14
□ Аудитын тайлан .....	16
3.1. Ерөнхий зүйл.....	16
3.2 Байгууллагын зорилго, үйл ажиллагаа, хууль, эрх зүй .....	16
3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлого, дотоод хяналт .....	16
3.4 Материаллаг байдал .....	16
3.5 Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн үзүүлэлт .....	17
3.5.1 Мөнгөн хөрөнгө .....	17
3.5.2 Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт .....	17
3.5.3 Авлага.....	17
3.5.4 Урьдчилгаа .....	18
3.5.5 Урт хугацаат хөрөнгө оруулалт .....	18
3.5.6 Бараа материал .....	18
3.5.7 Үндсэн хөрөнгө.....	19
3.5.8 Өр төлбөр.....	20
3.5.9 Засгийн газрын хувь оролцоо.....	21
3.5.10 Орлогын данс.....	22
3.5.11 Зардлын данс.....	23
3.6 Төсвийн гүйцэтгэлийн талаарх тайлбар, тодруулга.....	23
3.7 Шилэн дансны мэдээлэл .....	25
3.8. Өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилтийн талаарх тайлбар, тодруулга.....	25
3.9 Аудитын явцад хэрэгжүүлсэн горим сорил, түүний үр дүн .....	26
3.10 Дараагийн аудитаар авч үзэх буюу анхаарал татахуйц бусад чухал асуудал .....	26
4. Менежментийн захидал.....	26
4.1 Балансын данстай холбоотой асуудал.....	26
4.3 Хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой асуудал.....	27
4.4 Дотоод хяналттай холбоотой асуудал.....	27
4.5 Хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой асуудал.....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>
5.Аудитын явцад илэрсэн алдаа, зөрчлийн жагсаалт .....	<b>Error! Bookmark not defined.</b>

**Товчилсон үгийн жагсаалт**

<b>АДБОУС</b>	<b>Аудитын Дээд Байгууллагуудын Олон Улсын Стандарт</b>
<b>АОУС</b>	Аудитын Олон Улсын Стандарт
<b>УСНББОУС</b>	Улсын Секторын Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандарт
<b>ТТЗ</b>	Төсвийн төвлөрүүлэн захирагч
<b>ТШЗ</b>	Төсвийн шууд захирагч
<b>ТӨҮГ</b>	Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар
<b>ОНӨГ</b>	Орон нутгийн өмчит газар
<b>СӨБ</b>	Сургуулийн өмнөх боловсрол
<b>ОНЕО</b>	Орон нутгийн ерөнхий орлого
<b>ЗДНХ</b>	Засаг даргын нөөц хөрөнгө
<b>ОНХС</b>	Орон нутгийн хөгжлийн сан
<b>СХС</b>	Сум хөгжүүлэх сан
<b>БХС</b>	Байгаль хамгаалах сан

## 1. Аудитын гэрчилгээ



### БУЛГАН АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

63082 Булган аймаг, Булган сум, Жаргалант баг,  
Утас: 7034-2580, Факс: 7034-2580

2021.03.25 № 139

Танай \_\_\_\_\_-ны № \_\_\_\_\_ т

БУЛГАН АЙМГИЙН САЙХАН  
СУМЫН ТӨСВИЙН ТӨВЛӨРҮҮЛЭН  
ЗАХИРАГЧ Л.ПҮРЭВСҮРЭН ТАНАА

### Зөрчилгүй дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.1-д заасны дагуу Булган аймгийн Сайхан сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт, мөнгөн гүйлгээний тайлан, тодруулгууд болон төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийлээ.

Булган аймгийн Сайхан сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэл материаллаг алдаагүй, Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт, Сангийн сайдын баталсан холбогдох журамд нийцүүлэн үнэн зөв, шударга толилуулсан байна.

### Дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага аудит хийхдээ Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандарт, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан Санхүүгийн тайлангийн аудитын журам, гарын авлагын дагуу гүйцэтгэж, шалгагдагч этгээдээс хараат бус, аудиторын ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан. Бидний цуглуулсан хангалттай бөгөөд зохистой нотолгоо нь дүгнэлт өгөх үндэслэл болно.

### Бусад мэдээлэл

Байгууллагын удирдлага бусад мэдээлэлтэй холбоотой үүрэг хариуцлагыг хүлээнэ. Бусад мэдээлэл нь санхүүгийн ба санхүүгийн бус мэдээллийг агуулсан байна.

Санхүүгийн тайланд өгсөн бидний дүгнэлт бусад мэдээллийг хамраагүй болно.

### Санхүүгийн тайланд төсвийн захирагчийн хүлээх үүрэг, хариуцлага

Төсвийн захирагч санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт, Сангийн сайдын баталсан журам, зааврын дагуу үнэн зөв, шударга бэлтгэж толилуулах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайланг залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэж болох материаллаг буруу илэрхийлэлгүй бэлтгэхэд шаардлагатай гэж үзсэн дотоод хяналтуудыг хэрэгжүүлэх хариуцлага хүлээнэ.

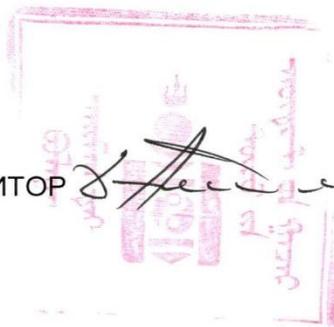
#### **Төрийн аудитын байгууллагын үүрэг, хариуцлага**

Төрийн аудитын байгууллага залилан эсвэл алдаанаас үүссэн материаллаг буруу илэрхийллээс санхүүгийн тайлан бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаажуулалт олж авах, дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргах зорилготой.

Үндэслэлтэй баталгаажуулалт гэдэг нь дээд түвшний баталгаа боловч материаллаг буруу илэрхийлэл байгаа тохиолдолд АДБОУС-ын дагуу хийсэн аудитаар түүнийг бүгдийг илрүүлнэ гэсэн баталгаа биш юм.

Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдаанаас үүсэж болох бөгөөд дангаараа эсвэл нийлээд уг санхүүгийн тайланд үндэслэн гаргах хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх үндэслэлтэй байвал материаллаг гэж үздэг.

ДАРГА,  
ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР  Д.АНХБАЯР



## 2. Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

### 2.1 Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлан

Дансны код	Балансын үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
<b>1</b>	<b>ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ДҮН</b>	<b>679288613.37</b>	<b>641218330.58</b>
<b>31</b>	<b>МӨНГӨН ХӨРӨНГӨ</b>	102134118.21	162901907.03
<b>312</b>	<b>Банкинд байгаа бэлэн мөнгө</b>	102134118.21	162901907.03
<b>3121</b>	<b>Төгрөг</b>	102134118.21	162901907.03
31211	Төрийн сангийн харилцах	100887947.96	162901907.03
31213	Арилжааны банк дахь харилцах	1246170.25	
<b>33</b>	<b>АВЛАГА</b>	325043988.88	286632457.55
33100	Ажиллагчидтай холбогдсон авлага	0.00	64859.67
<b>335</b>	<b>Бусад авлага</b>	325043988.88	286567597.88
3351	Байгууллагаас авах авлага	13048377.00	9055630.00
3352	Хувь хүмүүсээс авах авлага	311995611.88	277511967.88
<b>35</b>	<b>БАРАА МАТЕРИАЛ</b>	252110506.28	191683966.00
<b>351</b>	<b>Түүхий эд материал</b>	23993512.73	18643342.98
35110	Тусгай зориулалттай материал	4843998.20	6296666.20
35130	Эм боох материал	19149514.53	12346676.78
35300	Бэлэн бүтээгдэхүүн	0.00	406370.00
<b>354</b>	<b>Хангамжийн материал</b>	224056993.55	168574253.02
35410	Бичиг хэргийн материал	4349560.00	4864845.00
35420	Аж ахуйн материал	131768485.32	133825609.52
35430	Сэлбэг хэрэгсэл	227000.00	728000.00
35440	Түлш, шатах тослох материал	0.00	441251.00
35460	Хүнсний материал	42305311.90	10714547.50
35470	Бусад хангамжийн материал	45406636.33	18000000.00
35600	Мал амьтад	4060000.00	4060000.00
<b>2</b>	<b>ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГИЙН ДҮН</b>	<b>5153980213.12</b>	<b>5083402886.53</b>
<b>39</b>	<b>ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ</b>	5153980213.12	5083402886.53
<b>392</b>	<b>Биет хөрөнгө</b>	5102500901.24	5030213116.46
39201	Барилга, байгууламж, орон сууц	4867821863.87	4810768163.82
39202	Хуримтлагдсан элэгдэл	-381942155.47	-575896354.63
39203	Авто-тээврийн хэрэгсэл	277945662.00	335998132.00
39204	Хуримтлагдсан элэгдэл	-208609684.28	-220510615.40
39205	Машин тоног төхөөрөмж (компьютер)	392815583.72	383512164.09
39206	Хуримтлагдсан элэгдэл	-236421954.67	-114650707.58
39207	Тавилга, аж ахуйн эд хогшил	287991949.15	286031557.70
39208	Хуримтлагдсан элэгдэл	-126271049.67	-113342504.83
39209	Зам, гүүрийн байгууламж	133304200.00	133304200.00
39210	Хуримтлагдсан элэгдэл	-32712404.93	-38274359.57
39213	Түүх соёл, музейн дурсгалт зүйлс	20212300.00	20212300.00
39214	Бусад үндсэн хөрөнгө	65535000.00	78637638.33
39215	Хуримтлагдсан элэгдэл	-9030939.48	-9348439.47
39217	Ном	51862531.00	53771942.00
<b>393</b>	<b>Биет бус хөрөнгө</b>	51479311.88	53189770.07
39301	Програм хангамж	4065000.00	3633000.00
39302	Хуримтлагдсан элэгдэл	-2959208.12	-516749.93
39303	Бусад биет бус хөрөнгө	50373520.00	50073520.00
<b>3</b>	<b>НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН III=I+II</b>	<b>5833268826.49</b>	<b>5724621217.11</b>
<b>4</b>	<b>НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР</b>	<b>1120575.93</b>	<b>3859863.78</b>
<b>41</b>	<b>БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР</b>	1120575.93	3859863.78
<b>413</b>	<b>Өглөг</b>	1120575.93	3859863.78
41310	Ажилчидтай холбогдсон өглөг	0.00	477.25
<b>4136</b>	<b>Бусад өглөг</b>	1120575.93	3859386.53
41361	Байгууллагад төлөх өглөг	311648.03	3631629.63
41362	Хувь хүмүүст төлөх өглөг	808927.90	227756.90

<b>5</b>	<b>ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН</b>	<b>5832148250.56</b>	<b>5720761353.33</b>
<b>51</b>	<b>Засгийн газрын хувь оролцоо</b>	5832148250.56	5720761353.33
511	Засгийн газрын оруулсан капитал /Засгийн газрын сан/ орон нутгийн сан	2027360727.67	2007290251.28
51101	Өмч: - төрийн	2027360727.67	2007290251.28
<b>512</b>	<b>Хуриятлагдсан үр дүн</b>	688551745.83	629394012.47
51210	Өмнөх үеийн үр дүн	825027818.89	669284693.08
51220	Тайлант үеийн үр дүн	-136476073.06	-39890680.61
51300	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	3116235777.06	3084077089.58
<b>6</b>	<b>ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН VI=IV+V</b>	<b>5833268826.49</b>	<b>5724621217.11</b>

## 2.2 Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн үр дүнгийн тайлан

/Төгрөгөөр/

Дансны код	Үзүүлэлт	Өмнөх оны гүйцэтгэл	Тайлант оны гүйцэтгэл
<b>1</b>	<b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГЫН ДҮН (I)</b>	<b>2,897,697,911.32</b>	<b>3,171,869,876.06</b>
<b>11</b>	<b>ТАТВАРЫН ОРЛОГО</b>	<b>85,361,334.46</b>	<b>114,268,943.03</b>
<b>110</b>	<b>Орлогын албан татвар</b>	70,639,798.22	99,748,452.73
<b>1100</b>	<b>Хувь хүний орлогын албан татвар</b>	70,639,798.22	99,748,452.73
110002	Үйл ажиллагааны орлого	20,187,020.00	23,601,077.34
110003	Хөрөнгийн орлого	34,899,606.04	45,170,199.39
110008	Шууд бус орлого	15,553,172.18	30,977,176.00
<b>113</b>	<b>Хөрөнгийн албан татвар</b>	4,432,506.00	3,285,000.00
113002	Бууны албан татвар	4,432,506.00	3,285,000.00
<b>118</b>	<b>Бусад татвар, төлбөр, хураамж</b>	10,289,030.24	11,235,490.30
<b>1180</b>	<b>Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж</b>	4,610,518.74	5,783,332.05
118001	Улсын тэмдэгтийн хураамж	1,729,080.00	2,459,160.00
118006	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	500,000.00	560,000.00
118009	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	2,381,438.74	2,764,172.05
<b>1181</b>	<b>Газрын төлбөр</b>	-	1,216,935.00
118101	Газрын төлбөр	-	1,216,935.00
<b>1182</b>	<b>Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр</b>	5,678,511.50	4,235,223.25
118201	Ойн нөөц ашигласны төлбөр	5,273,511.50	3,820,223.25
118203	Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	405,000.00	415,000.00
<b>12</b>	<b>ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО</b>	<b>218,318,860.86</b>	<b>263,216,203.65</b>
<b>120</b>	<b>Нийтлэг татварын бус орлого</b>	216,318,860.86	262,216,203.65
120002	Хүүгийн орлого	2,570,000.00	1,330,000.00
120003	Торгуулийн орлого	3,302,879.01	4,488,560.66
120004	Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	210,445,981.85	256,397,642.99
1200041	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	151,658,142.88	1,884,849.00
1200045	Үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого	58,787,838.97	254,512,793.99
<b>122</b>	<b>Тусламжийн орлого</b>	2,000,000.00	1,000,000.00
122001	Хандив тусламж /дотоод/	2,000,000.00	1,000,000.00
<b>13</b>	<b>ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО</b>	<b>2,594,017,716.00</b>	<b>2,794,384,729.38</b>
<b>1310</b>	<b>Улсын төвлөрсөн төсвөөс</b>	1,386,220,600.00	1,531,158,400.00
131007	Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	1,386,220,600.00	1,531,158,400.00
<b>1311</b>	<b>Нэмэлт санхүүжилтийн орлого</b>	142,069,217.00	124,325,897.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	19,284,900.00	104,364,972.00
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	100,664,297.00	16,247,385.00

131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	22,120,020.00	3,713,540.00
<b>1320</b>	<b>Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих</b>	<b>1,061,554,989.00</b>	<b>1,107,107,912.38</b>
132001	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт /орон нутгийн төсөвт байгууллага/	679,555,000.00	714,686,651.00
132003	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг /орон нутгийн төсөвт байгууллага улсад төвлөрүүлэх орлого/	6,396,589.00	6,617,475.38
132006	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт /аймгаас авсан санхүүгийн дэмжлэг/	294,338,800.00	322,740,900.00
132007	Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	81,264,600.00	63,062,886.00
<b>1340</b>	<b>Нийгмийн даатгалын сангийн төсвөөс санхүүжих</b>	<b>4,172,910.00</b>	<b>31,792,520.00</b>
134002	Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих	4,172,910.00	31,792,520.00
<b>2</b>	<b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН</b>	<b>2,910,448,179.58</b>	<b>3,115,078,731.06</b>
<b>21</b>	<b>УРСГАЛ ЗАРДАЛ</b>	<b>2,910,448,179.58</b>	<b>3,115,078,731.06</b>
<b>210</b>	<b>БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ</b>	<b>2,471,775,251.08</b>	<b>2,475,983,512.40</b>
<b>2101</b>	<b>Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил</b>	<b>1,227,487,231.96</b>	<b>1,393,521,938.54</b>
210101	Үндсэн цалин	978,271,253.96	1,009,045,614.54
210102	Нэмэгдэл	163,321,700.00	299,014,262.00
210104	Урамшуулал	85,894,278.00	85,462,062.00
<b>2102</b>	<b>Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл</b>	<b>155,605,114.95</b>	<b>175,813,419.38</b>
210201	Тэтгэврийн даатгал	107,476,954.28	121,301,655.31
210202	Тэтгэмжийн даатгал	12,189,296.53	14,135,391.25
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	9,717,881.82	11,231,529.72
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	2,362,231.60	2,645,255.43
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	23,858,750.72	26,499,587.67
<b>2103</b>	<b>Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал</b>	<b>271,530,001.24</b>	<b>255,502,100.00</b>
210301	Гэрэл, цахилгаан	13,519,423.20	13,913,174.00
210302	Түлш, халаалт	255,322,493.04	239,037,376.00
210303	Цэвэр, бохир ус	2,688,085.00	2,551,550.00
<b>2104</b>	<b>Хангамж, бараа материалын зардал</b>	<b>74,274,826.00</b>	<b>79,309,962.00</b>
210401	Бичиг хэрэг	11,748,860.00	12,184,555.00
210402	Тээвэр, шатахуун	50,468,035.00	45,986,472.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	3,475,750.00	3,153,257.00
210404	Ном, хэвлэл	2,109,300.00	-
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	2,276,045.00	6,690,066.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	4,196,836.00	6,960,750.00
210407	Аж ахуйн материал худалдан авах зардал	-	134,000.00
210408	Бараа материал акалсны зардал	-	4,200,862.00
<b>2105</b>	<b>Нормативт зардал</b>	<b>232,908,314.48</b>	<b>110,514,293.26</b>
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	111,459,949.63	41,103,312.86
210502	Хоол, хүнс	119,633,264.85	68,197,180.40
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	1,815,100.00	1,213,800.00
<b>2106</b>	<b>Эд хогшил, урсгал засварын зардал</b>	<b>12,036,650.00</b>	<b>42,253,751.00</b>
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	750,000.00	396,000.00
210604	Урсгал засвар	11,286,650.00	41,857,751.00
<b>2107</b>	<b>Томилолт, зочны зардал</b>	<b>36,894,800.00</b>	<b>22,222,700.00</b>
210702	Дотоод албан томилолт	36,894,800.00	22,222,700.00
<b>2108</b>	<b>Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж</b>	<b>5,562,670.00</b>	<b>7,432,856.00</b>
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	5,286,200.00	6,784,856.00
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	108,000.00	648,000.00
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	110,100.00	-

210805	Тээврийн хэрэгслийн оношлогоо	33,000.00	-
210807	Газрын төлбөр	25,370.00	-
<b>2109</b>	<b>Бараа үйлчилгээний бусад зардал</b>	<b>455,475,642.45</b>	<b>389,412,492.22</b>
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	119,633,860.00	86,345,927.00
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	11,613,483.00	3,577,510.00
210903	Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл, хорогдол	324,228,299.45	299,489,055.22
<b>213</b>	<b>УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ</b>	<b>438,672,928.50</b>	<b>639,095,218.66</b>
<b>2132</b>	<b>Бусад урсгал шилжүүлэг</b>	<b>27,369,800.00</b>	<b>34,870,390.00</b>
	Ажил олгогчоос олгох бусад тэтгэмж,		
213204	урамшуулал	2,620,000.00	
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	22,765,800.00	15,142,890.00
	Тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн		
213207	мөнгөн тэтгэмж	-	15,497,500.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	1,984,000.00	4,230,000.00
<b>2134</b>	<b>Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, санхүүжилт</b>	<b>390,771,500.00</b>	<b>432,684,124.03</b>
	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт төсөвт		
213401	байгууллага	373,769,800.00	415,704,051.00
213403	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	16,950,980.00	16,901,673.03
213404	Хөрөнгийн	50,720.00	78,400.00
<b>2135</b>	<b>Төсвийн захирагчдаас олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг</b>	<b>20,531,628.50</b>	<b>171,540,704.63</b>
213503	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	20,531,628.50	171,540,704.63
<b>3</b>	<b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН (3)=(1)-(2)</b>	<b>(12,750,268.26)</b>	<b>56,791,145.00</b>
<b>225</b>	<b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ЗАРДЛЫН ДҮН</b>	<b>123,725,804.80</b>	<b>96,681,825.61</b>
225001	Үндсэн хөрөнгө худалдсаны гарз	123,725,804.80	13,152,890.28
225005	Үнэ төлбөргүй гарсан зардал	-	13,552,638.33
225009	Дамжуулан зээлдүүлэх зээл	-	69,976,297.00
<b>4</b>	<b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ҮР ДҮН (4)=(145-225)</b>	<b>(123,725,804.80)</b>	<b>(96,681,825.61)</b>
<b>5</b>	<b>НИЙТ ҮР ДҮН (5)=(3)+(4)</b>	<b>(136,476,073.06)</b>	<b>(39,890,680.61)</b>

### 2.3 Аудит хийсэн нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан

Дансны код	Үзүүлэлт	Өмнөх оны гүйцэтгэл	Тайлант оны гүйцэтгэл
	<b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ</b>		
<b>1</b>	<b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН (1)</b>	<b>2925470588.47</b>	<b>2974699178.69</b>
<b>11</b>	<b>ТАТВАРЫН ОРЛОГО</b>	<b>85361334.46</b>	<b>114268943.03</b>
<b>110</b>	<b>Орлогын албан татвар</b>	<b>70639798.22</b>	<b>99748452.73</b>
<b>1100</b>	<b>Хувь хүний орлогын албан татвар</b>	<b>70639798.22</b>	<b>99748452.73</b>
110002	Үйл ажиллагааны орлого	20187020.00	23601077.34
110003	Хөрөнгийн орлого	34899606.04	45170199.39
110008	Шууд бус орлого	15553172.18	30977176.00
<b>113</b>	<b>Хөрөнгийн албан татвар</b>	<b>4432506.00</b>	<b>3285000.00</b>
113002	Бууны албан татвар	4432506.00	3285000.00
<b>118</b>	<b>Бусад татвар, төлбөр, хураамж</b>	<b>10289030.24</b>	<b>11235490.30</b>
<b>1180</b>	<b>Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж</b>	<b>4610518.74</b>	<b>5783332.05</b>
118001	Улсын тэмдэгтийн хураамж	1729080.00	2459160.00
118006	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	500000.00	560000.00
118009	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	2381438.74	2764172.05
<b>1181</b>	<b>Газрын төлбөр</b>	<b>0.00</b>	<b>1216935.00</b>
118101	Газрын төлбөр		1216935.00
<b>1182</b>	<b>Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр</b>	<b>5678511.50</b>	<b>4235223.25</b>

118201	Ойн нөөц ашигласны төлбөр	5273511.50	3820223.25
118203	Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	405000.00	415000.00
<b>12</b>	<b>ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО</b>	<b>234092608.01</b>	<b>54140781.66</b>
<b>120</b>	<b>Нийтлэг татварын бус орлого</b>	234092608.01	54140781.66
120002	Хүүгийн орлого	2570000.00	1330000.00
120003	Торгуулийн орлого	3302879.01	4488560.66
120004	<b>Төсөв байгууллагын өөрийн орлого</b>	228219729.00	48322221.00
1200041	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	228219729.00	48322221.00
<b>13</b>	<b>ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО</b>	<b>2606016646.00</b>	<b>2806289454.00</b>
<b>1310</b>	<b>Улсын төвлөрсөн төсвөөс</b>	1386220600.00	1531158400.00
131007	Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	1386220600.00	1531158400.00
<b>1311</b>	<b>Нэмэлт санхүүжилтийн орлого</b>	154068147.00	142848097.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	39947850.00	104587772.00
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	100664297.00	16353085.00
131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	13456000.00	21907240.00
<b>1320</b>	<b>Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих</b>	1061554989.00	1100490437.00
132001	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт /орон нутгийн төсөвт байгууллага/	679555000.00	714686651.00
132003	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг /орон нутгийн төсөвт байгууллага улсад төвлөрүүлэх орлого/	6396589.00	
132006	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт / аймгаас авсан санхүүгийн дэмжлэг/	294338800.00	322740900.00
132007	Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	81264600.00	63062886.00
<b>1340</b>	<b>Нийгмийн даатгалын сангийн төсвөөс санхүүжих</b>	4172910.00	31792520.00
134002	Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих	4172910.00	31792520.00
<b>2</b>	<b>НИЙТ ЗАРЛАГА ба ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН (2)</b>	<b>2739507548.22</b>	<b>2865526649.87</b>
<b>21</b>	<b>УРСГАЛ ЗАРДАЛ</b>	<b>2739507548.22</b>	<b>2865526649.87</b>
<b>210</b>	<b>БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ</b>	<b>2192518069.72</b>	<b>2163410609.59</b>
<b>2101</b>	<b>Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил</b>	1227487231.96	1393728569.60
210101	Үндсэн цалин	967088550.96	99532003.60
210102	Нэмэгдэл	163321700.00	299014262.00
210104	Урамшуулал	97076981.00	99182304.00
<b>2102</b>	<b>Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл</b>	155589685.32	175671170.74
210201	Тэтгэврийн даатгал	107493120.32	121112589.18
210202	Тэтгэмжийн даатгал	12168361.00	14125783.90
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	9714055.00	11238408.15
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	2365067.00	2650118.21
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	23849082.00	26544271.30
<b>2103</b>	<b>Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал</b>	271678201.24	255922100.00
210301	Гэрэл, цахилгаан	13519423.20	13919198.00
210302	Түлш, халаалт	255470693.04	239451352.00
210303	Цэвэр, бохир ус	2688085.00	2551550.00
<b>2104</b>	<b>Хангамж, бараа материалын зардал</b>	86436276.00	73268045.00
210401	Бичиг хэрэг	6771970.00	6201090.00
210402	Тээвэр, шатахуун	50311410.00	43899873.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	3465750.00	3527707.00
210404	Ном, хэвлэл	2132000.00	311100.00
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	3081000.00	8622216.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	20674146.00	10706059.00

<b>2105</b>	<b>Нормативт зардал</b>	265728610.20	89958018.00
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	117822172.20	34245926.00
210502	Хоол, хүнс	129242498.00	49562817.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	18663940.00	6149275.00
<b>2106</b>	<b>Эд хогшил, урсгал засварын зардал</b>	11392300.00	47669313.00
210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	3200.00	704513.00
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	930000.00	790000.00
210604	Урсгал засвар	10459100.00	46174800.00
<b>2107</b>	<b>Томилолт, зочны зардал</b>	36894800.00	22222700.00
210702	Дотоод албан томилолт	36894800.00	22222700.00
<b>2108</b>	<b>Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж</b>	6821270.00	9312656.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	6544800.00	8232656.00
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	108000.00	1080000.00
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	110100.00	
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношлогоо	33000.00	
210807	Газрын төлбөр	25370.00	
<b>2109</b>	<b>Бараа үйлчилгээний бусад зардал</b>	130489695.00	95658037.25
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	117276573.00	83083747.25
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	13213122.00	12574290.00
<b>213</b>	<b>УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ</b>	<b>546989478.50</b>	<b>702116040.28</b>
<b>2131</b>	<b>Засгийн газрын урсгал шилжүүлэг</b>	96849650.00	65976297.00
213101	Засгийн газрын дотоод шилжүүлэг	96849650.00	65976297.00
<b>2132</b>	<b>Бусад урсгал шилжүүлэг</b>	27369800.00	35476760.00
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	22765800.00	15549260.00
213207	Тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж		15497500.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	4604000.00	4430000.00
<b>2134</b>	<b>Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, санхүүжилт</b>	402238400.00	425505159.65
213401	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт төсөвт байгууллага	373769800.00	409086575.62
213403	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	16950980.00	13284554.03
213404	Хөрөнгийн	11517620.00	3134030.00
<b>2135</b>	<b>Төсвийн захирагчдаас олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг</b>	20531628.50	175157823.63
213503	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	20531628.50	175157823.63
<b>3</b>	<b>ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (3)=(1)-(2)</b>	<b>185963040.25</b>	<b>109172528.82</b>
<b>5</b>	<b>ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ЗАРДЛЫН ДҮН (5)</b>	<b>77011103.00</b>	<b>47262690.00</b>
<b>22</b>	<b>ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ</b>	<b>77011103.00</b>	<b>47262690.00</b>
<b>2200</b>	<b>Дотоод эх үүсвэрээр</b>	77011103.00	47262690.00
225106	Биет ба биет бус хөрөнгө худалдан авсан зардал	77011103.00	47262690.00
<b>6</b>	<b>ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (6)=(4)-(5)</b>	<b>-77011103.00</b>	<b>-47262690.00</b>
<b>23</b>	<b>ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ</b>	79126625.00	1142050.00
230001	Эргэж төлөгдөх зээл	79126625.00	1142050.00
<b>7</b>	<b>САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ</b>	<b>-79126625.00</b>	<b>-1142050.00</b>
<b>8</b>	<b>НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (8)=(3)+(6)+(7)</b>	29825312.25	60767788.82
<b>9</b>	<b>Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл</b>	72308805.96	102134118.21
<b>10</b>	<b>Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл</b>	102134118.21	162901907.03

## 2.4 Аудит хийсэн нэгтгэсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

/ төгрөгөөр /

Код	Үзүүлэлт	Засгийн газрын оруулсан капитал	Дахин үнэлгээний нөөц	Хуримтлагдсан дүн	Бусад	Засгийн газрын хувь оролцооний нийт дүн
C01	<b>2016 оны 1-р сарын 1-нээрх үлдэгдэл</b>	2,027,360,727.67	3,117,264,466.50	819,999,129.45		5,964,624,323.62
C02	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт			5,028,689.44		5,028,689.44
C03	<b>Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл</b>	<b>2,027,360,727.67</b>	<b>3,117,264,466.50</b>	<b>825,027,818.89</b>	<b>0.00</b>	5,969,653,013.06
C04	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт					0.00
C05	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний бууралт		-1,028,689.44			-1,028,689.44
C06	Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй олз, гарз					0.00
C07	Тайлант үеийн үр дүн			-136,476,073.06		-136,476,073.06
C08	<b>2016 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл</b>	<b>2,027,360,727.67</b>	<b>3,116,235,777.06</b>	<b>688,551,745.83</b>	<b>0.00</b>	5,832,148,250.56
D01	<b>2017 оны 1-р сарын 1-нээрх үлдэгдэл</b>	<b>2,027,360,727.67</b>	<b>3,116,235,777.06</b>	<b>688,551,745.83</b>	<b>0.00</b>	5,832,148,250.56
D02	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт			-19,267,052.75		-19,267,052.75
D03	<b>Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл</b>	<b>2,027,360,727.67</b>	<b>3,116,235,777.06</b>	<b>669,284,693.08</b>	<b>0.00</b>	5,812,881,197.81
D04	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт, бууралт		-32,158,687.48			-32,158,687.48
D05	Үндсэн хөрөнгийн өсөлт, бууралт	-20,070,476.39				-20,070,476.39
D06	Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй олз, гарз					0.00
D07	Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн зөрүү					0.00
D08	Тайлант үеийн үр дүн			-39,890,680.61		-39,890,680.61
D09	<b>2017 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл</b>	<b>2,007,290,251.28</b>	<b>3,084,077,089.58</b>	<b>629,394,012.47</b>	<b>0.00</b>	5,720,761,353.33

## 2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

/ төгрөгөөр /

Эдийн засгийн ангилал	Үзүүлэлт	Өмнөх оны		Тайлант оны	
		Батлагдсан төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Батлагдсан төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл
1	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл				
2	<b>НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН</b>	2444297000.00	2213103704.50	2651043200.00	2172308169.34
21	<b>УРСГАЛ ЗАРДАЛ</b>	2227932200.00	2133977079.50	2414029900.00	2171166119.34
210	<b>БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ</b>	2075116000.00	2009757629.50	2267966200.00	2069913062.34

**Сайхан сумын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит**

<b>2101</b>	<b>Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил</b>	1219590000.00	1211175581.00	1452957100.00	1393210619.60
210101	Үндсэн цалин	952693800.00	950776900.00	1008518400.00	995014053.60
210102	Нэмэгдэл	163321800.00	163321700.00	314762800.00	299014262.00
210104	Урамшуулал	103574400.00	97076981.00	129675900.00	99182304.00
<b>2102</b>	<b>Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл</b>	152656100.00	151718303.00	183621500.00	175607485.74
210201	Тэтгэврийн даатгал	103870100.00	103621738.00	125635200.00	121048904.18
210202	Тэтгэмжийн даатгал	12196200.00	12168361.00	14571500.00	14125783.90
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	9757300.00	9714055.00	11657300.00	11238408.15
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	2439300.00	2365067.00	2914300.00	2650118.21
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	24393200.00	23849082.00	28843200.00	26544271.30
<b>2103</b>	<b>Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал</b>	280738700.00	270297334.00	274969100.00	255922100.00
210301	Гэрэл, цахилгаан	16408200.00	13374045.00	17368200.00	13919198.00
210302	Түлш, халаалт	259645500.00	254235204.00	253076900.00	239451352.00
210303	Цэвэр, бохир ус	4685000.00	2688085.00	4524000.00	2551550.00
<b>2104</b>	<b>Хангамж, бараа материалын зардал</b>	108880600.00	108209530.00	88924400.00	87460485.00
210401	Бичиг хэрэг	5443400.00	5413970.00	6158300.00	5871090.00
210402	Тээвэр, шатахуун	39274000.00	39273910.00	36271500.00	35126123.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	3697700.00	3425750.00	3517700.00	3487707.00
210404	Ном, хэвлэл	401600.00	401500.00	396300.00	396100.00
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	3337000.00	2985000.00	8322500.00	8322216.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	56726900.00	56709400.00	34258100.00	34257249.00
<b>2105</b>	<b>Нормативт зардал</b>	177397500.00	160795018.50	173350700.00	77364518.00
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	25917700.00	21978580.50	23559700.00	23137426.00
210502	Хоол, хүнс	132815300.00	120152498.00	140652300.00	45122817.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	18664500.00	18663940.00	9138700.00	9104275.00
<b>2106</b>	<b>Эд хогшил, урсгал засварын зардал</b>	27685900.00	19764300.00	26485800.00	22087413.00
210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	10210000.00	8995200.00	13476600.00	10822613.00
210602	Тавилга	6706400.00			
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	90000.00	90000.00	90000.00	90000.00
210604	Урсгал засвар	10679500.00	10679100.00	12919200.00	11174800.00
<b>2107</b>	<b>Томилолт, зочны зардал</b>	16392300.00	14452300.00	7883500.00	5447900.00
210702	Дотоод албан томилолт	16392300.00	14452300.00	7883500.00	5447900.00
<b>2108</b>	<b>Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж</b>	11603300.00	6821270.00	12136500.00	9531156.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	10778300.00	6544800.00	8356500.00	5751156.00
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	432000.00	108000.00	1080000.00	1080000.00
210803	Даатгалын үйлчилгээ	116000.00			
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	116500.00	110100.00		
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношлогоо	70000.00	33000.00		
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ			2700000.00	2700000.00
210807	Газрын төлбөр	40500.00	25370.00		
210808	Банк, санхүүгийн байгууллагын үйлчилгээний хураамж	50000.00			
<b>2109</b>	<b>Бараа үйлчилгээний бусад зардал</b>	80171600.00	66523993.00	47637600.00	43281385.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	66749900.00	53210871.00	34985000.00	30707095.00
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	13421700.00	13313122.00	12652600.00	12574290.00
<b>213</b>	<b>УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ</b>	152816200.00	124219450.00	146063700.00	101253057.00
<b>2131</b>	<b>Засгийн газрын урсгал шилжүүлэг</b>	119399200.00	96849650.00	96546700.00	65976297.00
213101	Засгийн газрын дотоод шилжүүлэг	119399200.00	96849650.00		

**Сайхан сумын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит**

213102	Засгийн газрын гадаад шилжүүлэг			96546700.00	65976297.00
<b>2132</b>	<b>Бусад урсгал шилжүүлэг</b>	33417000.00	27369800.00	49517000.00	35276760.00
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	26862000.0	22765800.0	27589500.00	15549260.00
213207	Тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж			15497500.00	15497500.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	6555000.0	4604000.0	6430000.00	4230000.00
<b>23</b>	<b>ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ</b>	216364800.00	79126625.00	237013300.00	1142050.00
230001	Эргэж төлөгдөх зээл	216364800.0	79126625.0	237013300.00	1142050.00
<b>13</b>	<b>ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР</b>	2444297000.00	2224619578.50	2651043200.00	2200580300.34
<b>1310</b>	<b>УЛСЫН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ</b>	1386220600.00	1365688971.50	1531158400.00	1359617695.37
131007	Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	1386220600.0	1365688971.5	1531158400.00	1359617695.37
<b>1320</b>	<b>ОРОН НУТГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ</b>	765477800.00	743868620.00	794612600.00	760847863.97
132001	Орон нутгийн төсвөөс	684067000.0	662604020.0	720469200.00	697784977.97
132007	Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	81410800.0	81264600.0	74143400.00	63062886.00
<b>1340</b>	<b>НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ</b>	22497300.00	4172910.00	33029300.00	31792520.00
134002	Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих	22497300.0	4172910.0	33029300.00	31792520.00
<b>120004</b>	<b>ТӨСӨВТ БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНААС</b>	270101300.00	110889077.00	292242900.00	48322221.00
1200041	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	198853000.0	110889077.0	197153000.00	48322221.00
1200043	Урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих	71248300.0		95089900.00	
<b>4</b>	<b>Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл</b>		<b>63255600.6</b>		74771474.60
<b>5</b>	<b>Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл</b>		<b>74771474.6</b>		103043605.60
<b>61</b>	<b>БАЙГУУЛЛАГЫН ТОО</b>	6.00	6.00	6.00	6.00
610001	Төсвийн байгууллага	6.0	6.0	6.00	6.00
<b>62</b>	<b>АЖИЛЛАГСАДЫН ТОО</b>	126.00	125.00	128.00	131.50
620001	Удирдах ажилтан	14.0	14.0	14.00	14.00
620002	Гүйцэтгэх ажилтан	78.0	78.0	80.00	82.50
620003	Үйлчлэх ажилтан	33.0	33.0	33.00	35.00
620004	Гэрээт ажилтан	1.0		1.00	
<b>63</b>	<b>СУРАЛЦАГЧДЫН ТОО (ЖИЛИЙН ДУНДЖААР)</b>	704.00	667.00	737.00	596.00
<b>630</b>	<b>ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН СУРГУУЛЬД СУРАЛЦАГЧИД</b>	459.00	502.00	512.00	522.00
630001	Төрийн өмчит ЕБС	459.0	502.0	512.00	522.00
<b>631</b>	<b>СУРГУУЛИЙН ӨМНӨХ БОЛОВСРОЛЫН БАЙГУУЛЛАГА</b>	245.00	165.00	225.00	74.00
631001	Төрийн өмчит СӨБ байгууллага	245.0	165.0	225.00	74.00
<b>64</b>	<b>ЭМЧЛҮҮЛЭГСЭДИЙН ТОО</b>	0.00	335.00	0.00	0.00
640001	Улсын эмнэлгээр хэвтэн эмчлүүлэгсдийн тоо		335.0		
<b>65</b>	<b>ОРОН ТООНЫ МЭДЭЭЛЭЛ</b>	<b>126.0</b>	<b>126.0</b>	<b>128.0</b>	<b>132.5</b>
650001	Төрийн захиргааны албан хаагч (ТЗ)	8.0	8.0	9.00	9.00
650004	СӨБ болон бага, дунд боловсролын албан хаагч (ТҮБД)	43.0	43.0	43.00	48.50
650006	Соёл урлагийн салбарын төрийн үйлчилгээний албан хаагч (ТҮСУ)	4.0	4.0	4.00	4.00
650008	Эрүүл мэндийн салбарын төрийн үйлчилгээний албан хаагч (ТҮЭМ)	20.0	20.0	20.00	20.00
650009	Төрийн үйлчилгээний бусад албан хаагч (ТҮ)	42.0	42.0	43.00	42.00
650011	Улс төрийн албан хаагч (УТ)	9.0	9.0	9.00	9.00

4.6 Аудит хийсэн нэмэлт санхүүжилтийн тайлан

/ төгрөгөөр /			
Дансны код	Үзүүлэлт	Өмнөх он	Гүйцэтгэл
	<b>Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл</b>		
<b>I</b>	<b>НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН</b>	<b>154068147.00</b>	<b>139714067.00</b>
<b>21</b>	<b>УРСГАЛ ЗАРДАЛ</b>	<b>141858147.00</b>	<b>137874067.00</b>
<b>210</b>	<b>БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ</b>	130340527.00	137674067.00
<b>2101</b>	<b>Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил</b>	0.00	517950.00
210101	Үндсэн цалин		517950.00
<b>2102</b>	<b>Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл</b>	0.00	63685.00
210201	Тэтгэврийн даатгал		63685.00
<b>2104</b>	<b>Хангамж, бараа материалын зардал</b>	19140800.00	9443750.00
210401	Бичиг хэрэг	1358000.00	330000.00
210402	Тээвэр, шатахуун	11037500.00	8773750.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	40000.00	40000.00
210404	Ном, хэвлэл	2109300.00	
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	96000.00	300000.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	4500000.00	
<b>2105</b>	<b>Нормативт зардал</b>	9390000.00	15548500.00
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	300000.00	11108500.00
210502	Хоол, хүнс	9090000.00	4440000.00
<b>2106</b>	<b>Эд хогшил, урсгал засварын зардал</b>	840000.00	35700000.00
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	840000.00	700000.00
210604	Урсгал засвар		35000000.00
<b>2107</b>	<b>Томилолт, зочны зардал</b>	22442500.00	16774800.00
210702	Дотоод албан томилолт	22442500.00	16774800.00
<b>2108</b>	<b>Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж</b>	0.00	3371500.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж		3371500.00
<b>2109</b>	<b>Бараа үйлчилгээний бусад зардал</b>	78527227.00	56253882.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	78527227.00	56253882.00
<b>213</b>	<b>УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ</b>	11517620.00	200000.00
<b>2132</b>	<b>Бусад урсгал шилжүүлэг</b>	11517620.00	200000.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал		200000.00
<b>2133</b>	<b>Олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг</b>	<b>11517620.00</b>	<b>3134030.00</b>
213403	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, төвлөрүүлэх шилжүүлэг	11517620.00	3134030.00
<b>22</b>	<b>ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ</b>	<b>12210000.00</b>	<b>1840000.00</b>
2200	Дотоод эх үүсвэрээр	12210000.00	1840000.00
225001	Биет ба биет бус хөрөнгө худалдан авсан зардал	12210000.00	1840000.00
<b>II</b>	<b>ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР</b>	154068147.00	142848097.00
<b>1311</b>	<b>Нэмэлт санхүүжилтийн орлого</b>	154068147.00	142848097.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	39947850.00	115711672.00
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	100664297.00	16247385.00

131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	13456000.00	10889040.00
	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		
	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл		

## Аудитын тайлан

### 3.1. Ерөнхий зүйл

Төрийн аудитын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.2-т заасны дагуу Сайхан сумын Засаг даргын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудитын дүн, дүгнэлтийг төсвийн төвлөрүүлэн захирагч Л.Пүрэвсүрэн танд танилцуулж байна.

Энэхүү тайланд үйлчлүүлэгчийн санхүү, нягтлан бодох бүртгэл, дотоод хяналтын системд хийсэн үнэлгээний тойм, аудитын явцад илрүүлсэн зүйлс, гаргасан шийдлүүд, анхаарал хандуулахуйц залруулаагүй материаллаг болон материаллаг бус алдаа зөрчил зэрэг аудитын үр дүнгийн талаарх тайлбар, тодруулга, аудитын санал дүгнэлтийн хэлбэр, түүний үндэслэлийн талаар тус тус хураангуйлан тэмдэглэв.

Аудитын дүнд үндэслэсэн үйлчлүүлэгчийн нягтлан бодох бүртгэл, тайлагнал, дотоод хяналтын системийг боловсронгуй болгох зөвлөмжүүдийг Менежментийн захидалд тусгасан болно.

Аудитыг 2021 оны 03 дугаар сарын 09-нөөс 2021 оны 03 дугаар сарын 25-ны хооронд гүйцэтгэж, Булган аймаг дахь Төрийн аудитын газрын Тэргүүлэх аудитор Д.Анхбаяр хоёр дахь шатны, аудитын менежер Ж.Энхцоодол, ахлах аудитор П.Содном нар анхан шатны хяналтыг тус тус хэрэгжүүлэн, аудитор А.Сувдаа хариуцан гүйцэтгэв.

Сайхан сумын Засаг даргын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайланга Булган аймаг дахь Төрийн аудитын газарт 2021 оны 03 дугаар сарын 05-ны өдрийн 1/53 дугаар албан бичгээр ирүүлсэн байна.

### 3.2 Байгууллагын зорилго, үйл ажиллагаа, хууль, эрх зүй

Сайхан сумын Засаг даргын 2020 оны үйл ажиллагааны эрхэм зорилго, зорилтыг нарийвчлан тодорхойлоогүй байна.

### 3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлого, дотоод хяналт

Сайхан сумын Засаг дарга нь санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаа Төсвийн тухай хууль болон УСНББОУС, түүнд нийцүүлэн баталсан төсвийн байгууллагын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, журмын дагуу үнэн зөв бэлтгэх үүрэгтэй.

Тус байгууллагын мөрдөж байгаа Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, холбогдох стандарт, хууль тогтоомжтой нийцсэн байна.

Тайланд 2020 онд санхүүгийн үйл ажиллагаанд дотоод аудит хийгээгүй байна.

### 3.4 Материаллаг байдал

Аудитыг төлөвлөх болон гүйцэтгэх үе шатны материаллаг байдлыг АДБОУС 2320 дагуу тодорхойлсон бөгөөд материаллаг байдлын суурь үзүүлэлтээр нийт зардлыг сонгож, эрсдэлийн түвшинг “бага” гэж үнэлэн материаллаг байдлын хувь хэмжээг 2 хувиар тогтоов.

Төлөвлөлтийн шатанд материаллаг байдлын түвшнийг 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн нийт зардлын 3211.8 сая төгрөгийн 2 хувь буюу 64.2 сая төгрөгөөр тогтоов. Гүйцэтгэлийн үе шатанд төлөвлөлтийн шатанд тогтоосон материаллаг байдлын түвшнийг өөрчлөх шаардлагагүй гэж үзсэн болно.

### 3.5 Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн үзүүлэлт

#### 3.5.1 Мөнгөн хөрөнгө

Мөнгөн хөрөнгийн эхний үлдэгдэл 102.1 сая, эцсийн үлдэгдэл 162.9 сая төгрөг болж, 73.8 сая төгрөгөөр өссөн байна.

Хүснэгт №1. Мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл /сая төгрөг/

<u>Үзүүлэлт</u>	<u>Эхний үлдэгдэл</u>	<u>Эцсийн үлдэгдэл</u>	<u>Өсөлт (+), Бууралт (-)</u>	<u>Дүнд эзлэх хувь</u>
Төрийн сангийн харилцах	90.84	164.71	73.87	100%
Арилжааны банкин дахь харилцах	0.10	0.00	-0.10	0%
<b>Дүн</b>	<b>90.94</b>	<b>164.71</b>	<b>73.77</b>	<b>100%</b>

#### Үүнээс байгууллагын төрлөөр

Төсөвт байгууллага	36.15	112.91	76.76	68.6%
Төсөл/сан			0.00	0.0%
Төрийн сан	54.69	51.80	-2.89	31.4%
ТӨҮГ болон ОНӨҮГ	0.10		-0.10	0.0%
<b>Дүн</b>	<b>90.9</b>	<b>164.7</b>	<b>73.8</b>	<b>100%</b>

Эх сурвалж: Сайхан сумын Засаг даргын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэлд байгаа БХС-гийн 1.7 сая, ЖДҮДС-гийн 9.1 сая, СХС-гийн 72.7 сая, ОНӨО 59.9 сая, ОНХС-гийн 19.5 нийт 162.9 сая төгрөг буюу төрийн сангийн урсгал санхүүжилтийн харилцах дансанд байна.

Замд яваа мөнгөн хөрөнгө, хадгаламж дансанд мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэлгүй байна.

#### 3.5.2 Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт

Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт дансанд үлдэгдэлгүй байна

#### 3.5.3 Авлага

Авлага дансны эхний үлдэгдэл 325.0 сая, эцсийн үлдэгдэл 286.6 сая төгрөг болж, 38.4 сая төгрөгөөр буурсан байна.

Хүснэгт №2 Авлагын үлдэгдэл /сая төгрөг/

<u>Үзүүлэлт</u>	<u>Эхний үлдэгдэл</u>	<u>Эцсийн үлдэгдэл</u>	<u>Өсөлт (+), Бууралт (-)</u>	<u>Дүнд эзлэх хувь</u>
Ажиллагчидтай холбогдсон авлага		0.064	0.064	0%
Байгууллагаас авах авлага	13.05	9.055	-3.993	3%
Хувь хүнээс авах авлага	312.00	277.512	-34.483	97%
<b>Дүн</b>	<b>325.04</b>	<b>286.63</b>	<b>-38.41</b>	<b>100%</b>

#### Үүнээс байгууллагын төрлөөр

Засаг даргын тамгын газар	14.92	8.56	-6.359	3.0%
Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал		0.05	0.053	0.0%
Сум хөгжүүлэх сан	304.20	271.54	-32.662	94.7%
Хүн эмнэлэг	0.35	0.49	0.138	0.2%
Цэцэрлэг		6.00	6	2.1%
Эргэлтийн эмийн сан	1.58		-1.581	0.0%

Орон нутгийн ерөнхий орлого		0	0.0%
Орон нутгийн хөгжлийн сан	4.00	-4	0.0%
<b>Дүн</b>	<b>325.04</b>	<b>286.63</b>	<b>-38.41</b>
			<b>100%</b>

Эх сурвалж: Сайхан сумын Засаг даргын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Тайлант онд нийт 6.2 сая төгрөгийн авлага нэмэгдэж, 2012-2019 оны насжилттай СХС, БХС-гийн 165.9 сая төгрөгийн авлага байна. Үүнд:

- СХС-гийн 2013-2019 оны 155.7 сая төгрөгийн зээл, мөн баг хөгжүүлэх сангийн 2012-2019 оны 10.2 сая төгрөгийн насжилт ихтэй авлага байна.

#### Аудитын илрүүлэлт:

- Хүүхдийн тоглоом худалдах, худалдан авахдаа гэрээний 1.3 дахь заалтыг хэрэгжүүлээгүй бараа бүтээгдэхүүнээ хугацаандаа аваагүйгээс, төсвийн шууд захирагч төсвийн зохистой удирдлагыг хэрэгжүүлээгүй авлага үүсгэж, харилцагч байгууллагатай тооцоо нийлсэн акт үйлдээгүй байна. Тухайлбал: Сургуулийн өмнөх боловсрол 6.0 сая төгрөг.
- Тайланд онд төсөвт байгууллагад 3.3 сая төгрөгийн авлага нэмэгдэж, СХС-гийн 2013-2019 оны 155.7 сая төгрөгийн зээл, мөн баг хөгжүүлэх сангийн 2012-2019 оны 10.2 сая төгрөгийн насжилт ихтэй авлага байна.

#### 3.5.4 Урьдчилгаа

Урьдчилгаа дансны үлдэгдэлгүй байна

#### 3.5.5 Урт хугацаат хөрөнгө оруулалт

Урт хугацаат хөрөнгө оруулалтын үлдэгдэлгүй байна.

#### 3.5.6 БАРАА МАТЕРИАЛ

Бараа материалын эхний үлдэгдэл 252.1 сая, эцсийн үлдэгдэл 191.7 сая төгрөг болж, 60.4 сая төгрөгөөр буурсан байна.

Хүснэгт №3 Бараа материалын үлдэгдэл /сая төгрөг/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт (+), Бууралт (-)	Дүнд эдлэх хувь
Тусгай зориулалттай материал	4.84	6.29	1.45	3.28%
Эм боох материал	19.15	12.35	-6.80	6.44%
Бэлэн бүтээгдэхүүн		0.41	0.41	0.21%
Бичиг хэргийн материал	4.35	4.86	0.52	2.54%
Аж ахуйн материал	131.77	133.83	2.06	69.82%
Сэлбэг хэрэгсэл	0.23	0.73	0.50	0.38%
Түлш шатах тослох материал		0.44	0.44	0.23%
Барилгын засварын материал			0.00	0.00%
Хүнсний материал	42.31	10.71	-31.59	5.59%
Бусад хангамжийн материал	45.41	18.00	-27.41	9.39%
Мал амьтад	4.06	4.06	0.00	2.12%
<b>Дүн</b>	<b>252.11</b>	<b>191.68</b>	<b>-60.43</b>	<b>97%</b>
<b>Үүнээс байгууллагын төрлөөр</b>				
Засаг даргын тамгын газар	60.28	34.44	-25.84	17.97%
Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал	3.18	3.15	-0.03	1.64%
Соёлын төв	6.60	5.57	-1.02	2.91%

Сургууль	92.16	68.12	-24.04	35.54%
Хүн эмнэлэг	27.96	33.78	5.82	17.62%
Цэцэрлэг	47.45	46.61	-0.84	24.32%
Эмийн эргэлтийн сан	14.48		-14.48	0.00%
Ингэт дөл			0.00	0.00%
<b>Дүн</b>	<b>252.11</b>	<b>191.68</b>	<b>-60.43</b>	<b>100%</b>

Эх сурвалж: Сайхан сумын Засаг даргын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Тайлант онд төсвийн хөрөнгөөр 200.3, хандиваар 0.1, данс хооронд болон балансаас балансын хооронд шилжүүлэн авсан 1447.1 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдэж, зарцуулсан 219.3, шилжүүлсэн 13.6, акталсан 43.8 сая төгрөгийн хөрөнгийг данснаас тус тус хассан байна.

Бараа материалын тайлангийн үлдэгдэлд тайлант оны эцэст 191.7 сая төгрөгийн тусгай зориулалтын материал, эм боох материал, бичиг хэрэг, аж ахуйн материал, сэлбэг хэрэгсэл, түлш шатах тослох материал, хүнсний материал, бусад хангамжийн материалыг төсвийн хэмнэлтийг улс, орон нутгийн буцаан төсөвт төвлөрүүлэхгүй шалтгаанаар нөөцөлсөн байна.

#### Аудитын илрүүлэлт:

- + Бараа материалын ангиллыг буруу хөрөнгийн шинж чанартай зүйлийг бүртгэсэн УСНББОУС-12 ын дагуу зөв ангилж бүртгээгүй байна. Тухайлбал: СӨБ
- + Жилийн эцсийн тооллогоорх бараа материалын үлдэгдэл санхүүгийн тайланд илэрхийлээдсэн дүн, тодруулга тайлангийн дүн зөрүүтэй,. Тухайлбал: ЭМТ 5.6 сая төгрөг

### 3.5.7 Үндсэн хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгийн эхний үлдэгдэл 5153.9 сая, эцсийн үлдэгдэл 5083.4 сая төгрөг болж, 70.6 сая төгрөгөөр буурсан байна.

#### Хүснэгт №4 Үндсэн хөрөнгийн үлдэгдэл /сая төгрөг/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өссөн+ Буурсан -	Дүнд эзлэх хувь
Барилга байгууламж, орон сууц	4,867.82	4,810.77	-57.05	95%
Хуримтлагдсан элэгдэл	-381.94	-575.90	-193.95	-11%
Авто-тээврийн хэрэгсэл	277.95	336.00	58.05	7%
Хуримтлагдсан элэгдэл	-208.61	-220.51	-11.90	-4%
Машин тоног төхөөрөмж/компьютер/	392.82	383.51	-9.30	8%
Хуримтлагдсан элэгдэл	-236.42	-114.65	121.77	-2%
Тавилга, аж ахуйн эд хогшил	287.99	286.03	-1.96	6%
Хуримтлагдсан элэгдэл	-126.27	-113.34	12.93	-2%
Зам, гүүрийн байгууламж	133.30	133.30	0.00	3%
Хуримтлагдсан элэгдэл	-32.71	-38.274	-5.56	-1%
Түүх соёл, музейн дурсгалт зүйл	20.21	20.212	0.00	0%
Бусад үндсэн хөрөнгө	65.54	78.64	13.10	2%
Хуримтлагдсан элэгдэл	-9.03	-9.35	-0.32	0%
Ном	51.86	53.77	1.91	1%
Программ хангамж	4.07	3.63	-0.43	0%
Хуримтлагдсан элэгдэл	-2.96	-0.52	2.44	0%
Бусад биет бус хөрөнгө	50.37	50.07	-0.30	1%

Хуримтлагдсан элэгдэл			0.00	0%
<b>Дүн</b>	<b>5,153.98</b>	<b>5,083.40</b>	<b>-70.58</b>	<b>100%</b>
Засаг даргын тамгын газар	1,163.60	1,192.69	29.09	23.5%
Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал	9.12	11.05	1.93	0.2%
Соёлын төв	151.36	144.25	-7.11	2.8%
Сургууль	2,422.89	2,309.76	-113.13	45.4%
Хүн эмнэлэг	860.93	919.17	58.25	18.1%
Цэцэрлэг	491.89	506.47	14.58	10.0%
Эмийн эргэлтийн сан	54.19		-54.19	0.0%
<b>Дүн</b>	<b>5,153.98</b>	<b>5,083.40</b>	<b>-70.58</b>	<b>100%</b>

Эх сурвалж: Сайхан сумын Засаг даргын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Тайлант онд үндсэн хөрөнгө төсвийн хөрөнгөөр бэлтгэсэн 47.3, хандиваар 85.0, балансаас баланст шилжүүлэн авсан 37.7, элэгдлээ бүрэн нөхсөн хөрөнгийг үнийг дахин шинэчилсэн болон бусад 115.9 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдсэн, акталсан 62.7, элэгдлээ бүрэн нөхсөн хөрөнгийн үнийг дахин тогтоосон 219.2 сая төгрөгөөр тус тус хасагдсан байна.

#### Аудитын илрүүлэлт:

- ✚ *Үндсэн хөрөнгийн эхний, эцсийн үлдэгдэл зөрүүтэй нь санхүүгийн тайлангийн аудитын үнэн зөв байх батламж мэдээдлийг хангаагүй байна. Тухайлбал: ЭМТ 31.2 сая төгрөг.*
- ✚ *Үндсэн хөрөнгийн дансанд элэгдлээрээ анхны өртгөө нөхсөн хөрөнгийг дахин үнэлээгүй тайланд тусгасан нь Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газрын 2019 оны 271 дүгээр тогтоолыг хэрэгжүүлж ажиллагаагүй байна. Тухайлбал: ЕБС 9.5 сая төгрөг.*

### 3.5.8 Өр төлбөр

Нийт өр төлбөрийн эхний үлдэгдэл 1.12 сая, эцсийн үлдэгдэл 3.9 сая төгрөг болж, 2.7 сая төгрөгөөр өссөн байна.

Хүснэгт №5 Нийт өр төлбөрийн үлдэгдэл /сая төгрөг/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өссөн+ Буурсан -	Дүнд эзлэх хувь
<b>БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР</b>				
Байгууллагад төлөх өглөг	0.31	3.63	3.32	99.9%
Хувь хүмүүст төлөх өглөг	0.81	0.23	-0.58	6.2%
<b>Дүн</b>	<b>1.12</b>	<b>3.86</b>	<b>2.74</b>	<b>106.2%</b>
Засаг даргын тамгын газар	0.00	3.30	3.30	0.1%
Соёлын төв	0.00	0.02	0.02	0.0%
Сум хөгжүүлэх сан	0.08	0.08	0.00	0.0%
Хүн эмнэлэг	1.04	0.46	-0.58	0.0%
<b>Дүн</b>	<b>1.12</b>	<b>3.86</b>	<b>2.74</b>	<b>0%</b>
<b>УРТ ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР</b>				
Засгийн газрын байгууллага, бусад шатны төсөв	0.00	0.00	0.00	#DIV/0!
<b>Дүн</b>	<b>0.00</b>	<b>0.00</b>	<b>0.00</b>	<b>#DIV/0!</b>

Эх сурвалж: Сайхан сумын Засаг даргын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Тайлант онд нийт 3.3 сая төгрөгийн өглөг нэмэгдсэн нь ЗДТГ-ын нөөцийн бараа бэлтгэхдээ холбоотой үүссэн өглөг байна

### 3.5.9 Засгийн газрын хувь оролцоо

Засгийн газрын хувь оролцоо дансны эхний үлдэгдэл 5832.1 сая, эцсийн үлдэгдэл 5720.8 сая төгрөг болж, 111.4 сая төгрөгөөр буурсан байна.

ХҮСНЭГТ № 6. ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУВЬ ОРОЛЦОО /САЯ ТӨГРӨГ/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт/+, бууралт -/	Дүнд эзлэх хувь
Засгийн газрын оруулсан капитал /Засгийн газрын сан/ орон нутгийн сан	2,027.36	2,007.29	-20.07	35.09%
Хуримтлагдсан үр дүн	688.55	629.39	-59.16	11.00%
Өмнөх үеийн үр дүн	825.03	669.28	-155.74	11.70%
Тайлант үеийн үр дүн	-136.48	-39.89	96.59	-0.70%
Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	3,116.24	3,084.08	-32.16	53.91%
<b>Дүн</b>	<b>5832.15</b>	<b>5720.76</b>	<b>-111.39</b>	<b>100%</b>
<b>Засгийн газрын оруулсан капитал /Засгийн газрын сан/ орон нутгийн сан</b>				
Засаг даргын тамгын газар	612.751	612.751	0.00	10.71%
Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал	2.024	2.024	0.00	0.04%
Хүн эмнэлэг	522.078	522.078	0.00	9.13%
Сургууль	279.51	279.51	0.00	4.89%
Цэцэрлэг	445.384	445.384	0.00	7.79%
Соёлын төв	145.544	145.544	0.00	2.54%
Эмийн эргэлтийн сан	20.07		-20.07	0.00%
<b>Хуримтлагдсан үр дүн</b>				
Орон нутгийн ерөнхий орлого	26.116	59.858	33.74	1.05%
Орон нутгийн хөгжлийн сан	26.403	19.489	-6.91	0.34%
Сум хөгжүүлэх сан	344.327	344.185	-0.14	6.02%
Байгаль хамгаалах сан	3.07	1.736	-1.33	0.03%
Жижиг дунд үйлдвэр	9.092	9.092	0.00	0.16%
Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал	9.88	11.835	1.96	0.21%
Эмийн эргэлтийн сан	23.136		-23.14	0.00%
Сургууль	317.773	181.395	-136.38	3.17%
Засаг даргын тамгын газар	137.84	134.448	-3.39	2.35%
Соёлын төв	-24.997	-33.151	-8.15	-0.58%
Цэцэрлэг	-23.44	-3.63	19.81	-0.06%
Хүн эмнэлэг	-160.651	-95.867	64.78	-1.68%
<b>Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү</b>				
Сургууль	1917.779	1916.982	-0.80	33.51%
Засаг даргын тамгын газар	488.21	485.20	-3.01	8.48%
Эмийн эргэлтийн сан	28.29		-28.29	0.00%
Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал	0.40	0.40	0.00	0.01%
Соёлын төв	37.411	37.411	0.00	0.65%
Цэцэрлэг	117.39	117.324	-0.07	2.05%
Хүн эмнэлэг	526.771	526.768	0.00	9.21%
<b>ДҮН</b>	<b>5,832.15</b>	<b>5,720.76</b>	<b>-111.39</b>	<b>100%</b>

Эх сурвалж: Сайхан сумын Засаг даргын 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Засгийн газрын хувь оролцоо дансны үлдэгдэл 2007.3 сая төгрөг болж 20.1 сая төгрөгөөр буурсан нь Эмийн эргэлтийн санг хасагдуулснаас шалтгаалжээ. Үүнд:

- Тайлант хугацаанд аймгийн ИТХ-ын 2020 оны 57 дугаар тогтоолоор “Эмийн эргэлтийн сан”-г хасагдуулах шийдвэр гарсан нь ЗГ-ын оруулсан хувь 20.1 сая буюу хуримтлагдсан үр дүнг 23.1 сая, хөрөнгийн дахин үнэлгээ дүнг 28.3 сая төгрөгөөр бууруулан бүртгэсэн байна.

Эздийн өмчийн бусад хэсэг дансны үлдэгдэлгүй байна.

Хуримтлагдсан үр дүн 629.4 сая төгрөг болж 59.2 сая төгрөгөөр буурсан нь тус сумын СӨБ-ийн 127.0 сая төгрөгийг төвлөрүүлснээс шалтгаалжээ.

Бодлогын өөрчлөлт алдааны залруулга дансанд залруулга хийгээгүй байна.

### 3.5.10 Орлогын данс

Орлогын төлөвлөгөөг 86.3 сая төгрөгөөр баталж, 121.9 сая төгрөгийг бүрдүүлэн, 35.7 сая төгрөгөөр буюу 41.4 хувиар давуулан биелүүлсэн байна.

Хүснэгт №7 Орлогын гүйцэтгэл

/сая төгрөг/

ЭЗА	Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Хэтрэлт +, хэмнэлт -	Хувь
<b>1</b>	<b>НИЙТ ОРЛОГО БА ТУСЛАМЖИЙН ДҮН</b>	<b>86.26</b>	<b>121.97</b>	<b>35.71</b>	<b>141.4%</b>
<b>11</b>	<b>ТАТВАРЫН ОРЛОГО</b>	<b>81.46</b>	<b>114.97</b>	<b>33.51</b>	<b>141.1%</b>
110	Орлогын албан татвар	62.00	99.75	37.75	160.9%
1100	Хувь хүний орлогын албан татвар	62.00	99.75	37.75	160.9%
110002	Үйл ажиллагааны орлого	16.00	23.60	7.60	147.5%
110003	Хөрөнгийн орлого	31.00	45.17	14.17	145.7%
110008	Шууд бус орлого	15.00	30.98	15.98	206.5%
113	Хөрөнгийн албан татвар	4.56	3.29	-1.28	72.0%
113002	Бууны албан татвар	4.56	3.29	-1.28	72.0%
118	Бусад татвар, төлбөр, хураамж	14.90	11.94	-2.96	80.1%
1180	Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж	6.50	6.50	0.00	100.0%
118001	Улсын тэмдэгтийн хураамж	4.00	2.46	-1.54	61.5%
118006	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	0.50	0.56	0.06	112.0%
118009	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	3.50	2.76	-0.74	79.0%
1181	Газрын төлбөр	0.00	1.20	1.20	#DIV/0!
118101	Газрын төлбөр	0.00	1.20	1.20	#DIV/0!
1182	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	8.40	4.24	-4.16	50.4%
118201	Ойн нөөц ашигласны төлбөр	8.00	3.82	-4.18	47.8%
118203	Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	0.40	0.42	0.02	103.8%
<b>12</b>	<b>ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО</b>	<b>4.80</b>	<b>7.01</b>	<b>2.21</b>	<b>145.9%</b>
120	Нийтлэг татварын бус орлого	4.80	7.01	2.21	145.9%
120002	Хүүгийн орлого	3.50	1.33	-2.17	38.0%
120003	Торгуулийн орлого	0.00	4.49	4.49	#DIV/0!
120004	Төсөв байгууллагын өөрийн орлого	1.30	1.19	-0.11	91.3%

Татварын орлого 33.5 сая буюу 41.1 хувиар, татварын бус орлого 2.2 сая буюу 45.9 хувиар тус тус давсан байна.

#### Аудитын илрүүлэлт:

Тайлант хугацаанд төлөвлөгдөөгүй газрын 1.2 сая, торгуулийн орлого 4.5 сая төгрөгийн орлого төвлөрсөн, төлөвлөгдсөн орлогын 6 нэр төрлийн орлого давснаас нийт дүнгээр орлого давсан ч нэр төрлөөр авч үзвэл бууны албан татвар 1.3 сая буюу 28.0 хувь, улсын тэмдэгтийн хураамж 1.5 сая буюу 38.5 хувь, хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж 0.7 сая буюу 21.0 хувь, ойн нөөц ашигласны төлбөр 4.2 сая буюу 52.2 хувь, хүүгийн орлого 2.2 сая буюу 62.0 хувь, төсөвт байгууллагын өөрийн орлого 0.1 сая буюу 8.7 хувиар тус тус тасарсан байна. Энэ нь ковид-19 цар тахал гарсантай холбоотой зарим үйл ажиллагааг тодорхой хугацаанд ажиллаагүй, иргэдийн хөдөлгөөн харьцангуй багассан, хадгаламж нэмэгдээгүй, байгаль хамгаалагч, татварын байцаагч идэвх санаачлаг сул зэргээс орлого тасарсан байна.

### 3.5.11 Зардлын данс

Зардлын данстай холбоотой 447.1 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ.

Аудитын илрүүлэлт:

- + Иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллагуудаас НӨАТ-ын баримтгүйгээр худалдан авалт хийсэн нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийг зөрчсөн байна. Тухайлбал: ЭМТ 25.0, ЗДТГ 9.4 сая төгрөг.
- + Сангийн сайдын 2014 оны 55 дугаар тушаалыг зөрчин зардлыг эдийн засгийн ангиллын дагуу зарцуулаагүй, Төсвийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.5.5 дахь заалтыг зөрчин батлагдсан төсвийг зориулалтын дагуу зарцуулаагүй байна. Тухайлбал: ИТХ, ЗДТГ
- + ОНХС-ийн журамд нийцээгүй 6.1 сая төгрөгийн зориулалт бус зардалд зарцуулсан байна.
- + Цалингийн зардлаас өглөгийн дансаар дамжуулаагүй, шууд зардлаар бүртгэсэн нь НББ-ийн холбогдох стандарт, хууль тогтоомжийг мөрдөөгүй байна. Тухайлбал: Цэцэрлэг 28.9, ИТХ, ЭМТ 58.1 сая төгрөг
- + Тендерт шалгараагүй аж ахуйн нэгж байгууллагаас эм, эмийн хэрэгслийн худалдан авалт хийсэн байна. Тухайлбал: ЭМТ 16.5
- + Цалингийн зардлаас нягтлан бодогчид төсөвт батлагдаагүй хавсран ажилласны нэмэгдлийг олгосон байна. Тухайлбал: СӨБ 2.6,
- + Төсвийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.5.3-д "Батлагдсан цалингийн сан, орон тооны хязгаарт багтаан төсвийн байгууллагын орон тоо, ажиллагчдын цалин хөлсийг тогтоох" , 42.2.2 дахь "Батлагдсан төсвийн хүрээнд зарлага гаргах" гэсэн заалтуудыг зөрчсөн байна. Тухайлбал: ЭМТ 9.3 сая төгрөг
- + ЭМТ нь түүвэрлэн тулгалт хийхэд тооцоо нийлж бусад харилцсан байгууллагатай тооцоо нийлж 71.6 сая төгрөгийн үлдэгдлийг баталгаажуулаагүй байгаа нь НББ-ийн тухай хуулийн 20.2.6 дахь заалтыг бүрэн хэрэгжүүлж ажиллаагүй, санхүүгийн тайлангийн аудитын иж бүрэн байх батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.
- + ЭМГ-аас шилжүүлсэн эм, эмнэлгийн хэрэгслийг орлогод 5.0 сая төгрөгийн бараа материалыг дутуу бүртгэсэн.
- + Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д "Төсвийг төлөвлөх, батлах, хэрэгжүүлэх, тайлагнахад эрх бүхий байгууллага, төсвийн захирагч нь төсвийн зарчмыг мөрдлөг болгож, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй", 6.4.1 дэх "төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах;" 16 дугаар зүйлийн 16.5.5 дахь "батлагдсан төсвийг зориулалтын дагуу зарцуулах," гэсэн заалтуудыг тус тус зөрчсөн байна. Тухайлбал: ЕБС 4.1 сая төгрөг
- + Тайлант онд ЗДТГ нь 20340.0 мянган төгрөгийн нөөцийн материал бэлтгэж 11693.9 мянган төгрөгийн зарцуулалт хийгдсэн ч орлого, зарлагын анхан шатны баримтыг батлагдсан маягаар тайлагнаагүй байна. Мөн нөөцийн бараа материал зарж борлуулсан бэлэн мөнгөний тайлан байхгүй, тухай бүрд орлогоор хүлээн зөвшөөрөөгүй нь НББ-ийн тухай хуулийн 13.5-7, Сангийн сайдын 2012 оны 276 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралтын 3.12, 8.1 дэх заалтыг бүрэн хэрэгжүүлээгүй байна.

### 3.6 Төсвийн гүйцэтгэлийн талаарх тайлбар, тодруулга

Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д заасны дагуу төсвийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, тайлагнахад эрх бүхий байгууллага, төсвийн захирагч нь энэ хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д заасан төсвийн зарчмыг мөрдлөг болгож, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

## Орон нутгийн төсвийн орлого бүрдүүлэлт

Сайхан сумын ИТХ-ын 2020 оны орон нутгийн төсөв батлах тухай 02 дугаар тогтоолд зааснаар сумын ЗДТГ тайлант онд 1.3 сая төгрөгийн орлого орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлэхээр батлагдсанаас гүйцэтгэлээр 1.2 сая төгрөгийн орлогыг бүрдүүлж, төлөвлөгөөг 91.3 хувиар биелүүлсэн байна.

Хүснэгт 2. Төвлөрүүлэх орлого

/сая төгрөг/

Орлогын төрөл	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь
ЗДТГ	1.30	1.19	0.11	91.3%
<b>ДҮН</b>	<b>1.30</b>	<b>1.19</b>	<b>0.11</b>	<b>91.3%</b>
ЗДТГ-ын байранд үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн байгууллагуудын, халаалт, цэвэр бохир усны төлбөр, түрээс	1.30	1.19	0.11	100%
<b>ДҮН</b>	<b>1.30</b>	<b>1.19</b>	<b>0.11</b>	<b>100%</b>

## Төсвийн төлөвлөлт

Тус сумын 2020 оны төсвийг ИТХ-ын 2019 оны 10/05 дугаар тогтоолоор орлогыг 2763.7 сая төгрөгөөр баталж ИТХ-ын 2020 оны 09 дүгээр сарын 25-ны 11/07 тоот тогтоолоор 2651.0 буюу 112.7 сая төгрөгөөр бууруулж тодотгосон байна. Тодотголоор оны эхний үлдэгдэл санхүүжилтийг 48.5 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж, татварын бус орлогыг 2.7, санхүүгийн дэмжлэгийг 11.4, ОНХС-гийн орлогын шилжүүлэг 8.5, тусгай зориулалтын шилжүүлэг 136.3, ТШЗ байгууллагын байр ашиглахтай холбоотой шилжүүлгийг 1.0, соёлын төвийн шилжүүлгийг 0.5 сая төгрөгөөр тус тус бууруулжээ.

## Төсвийн гүйцэтгэл

Тайлант онд төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн хэрэгжүүлэх 7 хөтөлбөрт зориулан 2651.0 сая төгрөгийн төсөв батлагдсанаас 2414.0 сая төгрөгийг урсгал зардалд, 237.0 сая төгрөгийг эргэж төлөгдөх зээлд зарцуулахаар батлагджээ.

Нийт зардлын 1531.2 сая төгрөгийг тусгай зориулалтын шилжүүлгээс, 720.5 сая төгрөгийг орон нутгийн төсвөөс, 74.1 сая төгрөгийг орон нутгийн хөгжлийн сангаас, 33.0 сая төгрөгийг Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас, 197.2 сая төгрөгийг үндсэн болох туслах үйл ажиллагааны орлогоос, урьд оны үлдэгдлээс 95.1 сая төгрөгийг санхүүжүүлэхээр төлөвлөжээ.

Гүйцэтгэлээр 1359.6 сая төгрөгийг тусгай зориулалтын шилжүүлгээс, 697.8 сая төгрөг орон нутгийн төсвөөс, 63.1 сая төгрөгийг орон нутгийн хөгжлийн сангаас, 31.8 сая төгрөгийг Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас, 48.3 сая төгрөгийг үндсэн болох туслах үйл ажиллагааны орлогоос, урьд оны үлдэгдэл 74.8 сая нийт 1359.6 сая төгрөгийн санхүүжилт буюу 450.5 сая төгрөгийн санхүүжилт дутуу олгосон байна.

Үндсэн болон туслах үйл ажиллагааны орлого 48.3 сая төгрөг бүрдүүлж, батлагдсан төсвөөс 148.8 сая төгрөгөөр тасарсан нь СХС-аас 157.4 сая төгрөгийн зээл төлөгдөөгүйгээс шалтгаалжээ.

Төсвийн нийт зардлын гүйцэтгэл 2172.3 сая төгрөг буюу 81.9 хувьтай байгаа нь өндөржүүлсэн бэлэн байдлын зэрэгт шилжин ажилласан, урсгал үйл ажиллагааны зардалд тэвчиж болох зардлыг санхүүжүүлээгүйгээс шалтгаалсан байна. Үүнд:

✚ ЕБС, цэцэрлэгүүдийн халаалтын зардлыг 0.5 сар дутуу халаасан,

- ✚ Урсгал үйл ажиллагааны зардалд тэвчиж болох зардлыг хойшлуулсан,
- ✚ Боловсролын байгууллагын хоол хүнс, үдийн цай, дотуур байрны зардал хэмнэгдсэн,

Урсгал санхүүжилтээс дутуу зарцуулсан 16.9 сая төгрөгийг орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн байна.

Хөрөнгө оруулалтын 12 төсөл, арга хэмжээнд 82.7 сая төгрөгийн санхүүжилт батлагдсанаас гүйцэтгэлээр 65.9 сая төгрөгийн санхүүжилт олгосон байна.

### Нэмэлт санхүүжилт

Төсвийн тухай хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.2-т нэмэлт төсөв, түүнтэй холбогдсон үйл ажиллагаа нь төсвийн нэгэн адил санхүүгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангийн бүрэлдэхүүн хэсэг байна гэж заасны дагуу байгууллага нэмэлт санхүүжилтийн тайлан гаргах үүрэгтэй.

Засаг даргын нөөц хөрөнгөөс 115.7, дээд шатны төсвийн захирагчаас 16.3, үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого 10.9 нийт 142.8 сая төгрөгийн орлогыг бүрдүүлжээ.

Үүнээс: Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшилд 0.5, НДШ-ийн зардалд 0.06, хангамж бараа материалд 9.4, нормативд зардалд 15.5, Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэлд 11.1, эд хогшил урсгал засварт 35.7, томилолт зочны зардал 16.8, Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамжид 3.4, Бараа үйлчилгээний бусад зардалд 56.3, нэг удаагийн тэтгэмж урамшуулалд 0.2, биет ба биет бус хөрөнгө худалдан авахад 1.8 сая төгрөгийг тус тус зарцуулж, 3.1 сая төгрөгийг орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн байна.

### 3.7 Шилэн дансны мэдээлэл

Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Засгийн газрын 2016 оны 29 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журам”-ын заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор [www.shilendans.gov.mn](http://www.shilendans.gov.mn) цахим хуудсанд мэдээллийг оруулсан байх үүрэгтэй.

Шилэн дансны цахим хуудсанд тайлант хугацаанд мэдээлбэл зохих 151 мэдээллээс 149 мэдээллийг хугацаанд нь, 2 мэдээллийн хугацаа болоогүй, 44.2 сая төгрөгийн мэдээллийг байршуулаагүй байна. Тухайлбал: хэтрэл хэмнэлтийн шалтгаан тайлбар, тухайн жилийн төсөвт орсон өөрчлөлт, ОНХС-гийн хөрөнгөөр хэрэгжсэн 41.4 сая төгрөгийн 9 арга хэмжээ, СХС-гийн 1.1 сая төгрөгийн зээл, БХС-гийн 1.7 сая төгрөгийн захирамжийг мэдээлээгүй байна.

### 3.8. Өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилтийн талаарх тайлбар, тодруулга

Өмнөх оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар төсвийн төвлөрүүлэн захирагчид 3 зөвлөмж хүргүүлсэн ба хэрэгжилт дараах байдалтай байна.

Хүснэгт 3 Өмнөх оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар өгсөн төлбөрийн акт, албан шаардлагын хэрэгжилт

Үзүүлэлт	Өмнөх оны илрүүлэлт		Биелэлт		Биелэгдээгүй		Хэрэгжилтийн хувь
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Хувь
Төлбөрийн акт							
Албан шаардлага							
Зөвлөмж	3	-	3	-	-	-	100
Нийт	3	-	3	-	-	-	100

### **3.9 Аудитын явцад хэрэгжүүлсэн горим сорил, түүний үр дүн**

Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2020 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд харьяа 6 төсвийн байгууллага, 2 тусгай сан нийт 8 санхүүгийн тайлан нэгтгэгдсэнээс 2 байгууллагад дүгнэлт гаргаж, 2 тусгай сан 4 байгууллага түүвэрт хамрагдсан, БХС, ЖДҮДС-гууд нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд тусгагдсан байна. Тус сангууд нь тусгай сан болон байгууллагын алинд ч хамаардаггүйгээс төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн аудитад хамрагдлаа.

Аудитад хамрагдсан харьяа байгууллагуудын санхүүгийн тайланд ЗДТГ “Хязгаарлалттай”, ЭМТ-д “Сөрөг” дүгнэлт өгсөн байна.

Аудитаар нийт 547.3 сая төгрөгийн алдаа, 1 зөрчлийг арилгах албан шаардлага хүргүүлж, 547.3 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгах, давтан гаргахгүй байх 5 зөвлөмжийг хүргүүллээ.

#### **Төвлөрүүлэн захирагчид хүргүүлсэн акт, албан шаардлага**

Төсвийн төвлөрүүлэн захирагч нь хэтрэлт хэмнэлтийн шалтгаан тайлбар, тухайн жилийн төсөвт орсон өөрчлөлт, ОНХС-гийн хөрөнгөөр хэрэгжсэн 41.4 сая төгрөгийн 9 арга хэмжээ, СХС-гийн 1.1 сая төгрөгийн зээл, БХС-гийн 1.7 сая төгрөгийн захирамжийг мэдээлээгүй байна. Төсвийн шууд захирагчид шилэн дансны нэгдсэн системд хугацаа хоцроож мэдээлсэн байна. Тухайлбал: ИТХ, ЗДТГ, ЭМТ, Соёлын төв Шилэн дансны тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.3-т “тогтоосон хугацаанд, тогтмол, шуурхай мэдээлдэг байх”, 6 дугаар зүйл, Засгийн газрын 2016 оны 29 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журам”-ын 3.1, 3.2, 4.1-д заасныг зөрчсөн, тохиолдсон байх, хэрэгжилт, үнэн зөв байх батламж мэдэгдлүүдийг хангахгүй байна.

Шийдвэрлэсэн: Албан шаардлага хүргүүлэх

Төвлөрүүлсэн захирагчид 547.3 сая төгрөгийн алдаа, зөрчилд өгсөн 5 зөвлөмжийг менежментийн захидалд дурдсан болно.

Харьяа байгууллагуудын санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар нийт 511.5 сая төгрөгийн алдаа, зөрчил 2.7 сая төгрөгийн 2 зөрчилд төлбөрийн акт тогтоож, 131.1 сая төгрөгийн 9 зөрчлийг арилгах албан шаардлага хүргүүлж, 377.7 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгах, давтан гаргахгүй байх 20 зөвлөмжийг хүргүүлсэн байна.

### **3.10 Дараагийн аудитаар авч үзэх буюу анхаарал татахуйц бусад чухал асуудал**

Төсвийн Ерөнхийлөн захирагч төсвийн жилийн дундуур хуулиар олгогдсон бүрэн эрхийнхээ хүрээнд тухайн жилийн төсөвтөө оруулсан өөрчлөлт, хийсэн зохицуулалтынхаа гүйцэтгэлийг нь анхны батлагдсан зорилт, хүрэх үр дүнтэй харьцуулж тайлагнадаг байх, Харин төсвийн Төвлөрүүлэн захирагч харьяа байгууллагуудынхаа худалдах, худалдан авах гэрээний хэрэгжилтийг цаг хугацаанд нь дүгнэх асуудлыг авч үзэх нь зүйтэй гэж үзлээ.

## **4. МЕНЕЖМЕНТИЙН ЗАХИДАЛ**

Менежментийн захидалд цаашид анхаарвал зохих асуудлыг тэргүүлэх ач холбогдлоор нь эрэмбэлэн үзүүлэв. Үүнд:

### **4.1 БАЛАНСЫН ДАНСТАЙ ХОЛБООТОЙ АСУУДАЛ.**

4.1.1 Илрүүлэлт: Тайлант онд нийт 3.3 сая төгрөгийн өглөг, 6.2 сая төгрөгийн авлага нэмэгдсэн, 2012-2019 оны насжилттай СХС, БХС-гийн 165.9 сая төгрөгийн авлага нь Төсвийн тухай хуулийн 39 дүгээр зүйлийн 39.4.2 дахь заалтыг хэрэгжүүлэн өр, авлага үүсгэхгүй байх шаардлагыг биелүүлээгүй байна.

4.1.2 Эрсдэл: өр, авлагын насжилт нэмэгдэж, эзэнгүй болох.

4.1.3 Өгсөн зөвлөмж: Төсвийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэн өмнөх оны өр, авлагыг барагдуулах, СХС-гаас олгосон зээлийн хугацаа хэтэрсэн зээлдэгчийн асуудлыг хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлэн, авлагыг бүрэн барагдуулж, төсвийг хохиролгүй болгож, зээлийн гэрээний заалтыг нарийвчлан сангийн журамтай уялдуулан шинэчлэх.

4.1.4 Байгууллагаас өгсөн хариу, тайлбар: Хүлээн зөвшөөрч хэрэгжүүлж ажиллах, албан тоот ирүүлсэн.

## **4.2 Орлого бүрдүүлэлттэй холбоотой асуудал**

4.2.1 Илрүүлэлт: Орлогын төлөвлөгөөг 86.3 сая төгрөгөөр баталж, 121.9 сая төгрөгийг бүрдүүлэн, 35.7 сая төгрөгөөр буюу 41.4 хувиар давуулан биелүүлсэн ч бууны албан татвар 28 хувь, улсын тэмдэгтийн хураамж 38.5, хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж 21 хувь, байгалийн нөөц ашигласны төлбөр 49.6, ойн нөөц ашигласны төлбөр 52.2, хүүгийн орлого 62 хувиар тус тус тасарсан нь орлогыг дутуу төлөвлөснөөс давж, тооцоо судалгааг сайн хийлгүйгээр төлөвлөснөөс орлого тасарсан байна.

4.2.2 Эрсдэл: Бодиттой төлөвлөөгүйгээс орлого давах тасарснаас гүйцэтгэлд их хэмжээний өөрчлөлт орох, оновчтой бус зарцуулалт хийгдэх

4.2.3 Өгсөн зөвлөмж: Төсөв боловсруулахдаа цаг үе, орчин нөхцөл буюу тооцоо судалгаанд үндэслэн төлөвлөж батлуулах.

4.2.4 Байгууллагаас өгсөн хариу, тайлбар: Хүлээн зөвшөөрсөн

## **4.3 Хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой асуудал**

4.3.1 Илрүүлэлт: Иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллагуудаас НӨАТ-ын баримтгүйгээр худалдан авалт хийсэн нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хууль, Сангийн сайдын 2017 оны 347 тушаалыг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна. Энэ нь эрх ба үүрэг, хэмжилт, үнэн зөв байдал гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

4.3.2 Эрсдэл: Орлогыг нуун дарагдуулах, тайлагнахгүй байх

4.3.3 Өгсөн зөвлөмж: НӨАТ тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.3, 17.3.2, 17.6 заалтуудыг мөрдөж, анхан шатны баримтыг И баримтаар бүрэн баталгаажуулж хэвших.

4.3.4 Байгууллагаас өгсөн хариу, тайлбар: Хүлээн зөвшөөрсөн

## **4.4 Дотоод хяналттай холбоотой асуудал.**

4.4.1 Илрүүлэлт: Аудитаар нийт 511.5 сая төгрөгийн 31 алдаа, зөрчил илэрсэн нь үнэлгээ, үнэн зөв байх батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

4.4.2 Эрсдэл: Төсвийн хөрөнгийг зүй зохисгүй, үр ашиггүй зарцуулагдах.

4.4.3 Өгсөн зөвлөмж: Санхүүгийн дотоод хяналтыг сайжруулах, төсвийн сахилга баттай ажиллах.

4.4.4 Байгууллагаас өгсөн хариу, тайлбар: Хүлээн зөвшөөрсөн

#### 4.5 Хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой асуудал

4.5.1 Илрүүлэлт: Сумын 2020 оны төсвийг батлахдаа “төсвийн эрх захирагч нарын хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үд дүн”-г батлаагүй нь Төсвийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.6.4-д “Төсөв батлах эрх бүхий байгууллага нь төсвийг шатлал бүрээр, түүнд харьяалагдах төсвийн ерөнхийлөн захирагч, тэдгээрийн хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үр дүн, хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээ, тусгай сан, орлого, санхүүжүүлэх эх үүсвэр бүрээр нь батлах”, Сангийн сайдын 2012 оны 244 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Орон нутгийн төсвийн төсөл боловсруулах журам”-ын 7 дугаар зүйлийн 7.1.3-т “хөтөлбөрийн зорилго, зорилт, хүрэх үр дүнгийн үзүүлэлтийг тодорхойлсон байх”, 7.5.6-д “аймаг, нийслэлийн Засаг дарга хөтөлбөр, хүрэх үр дүнгийн талаарх чанарын болон тоо хэмжээний үзүүлэлтийг төсвийн захирагч бүрээр гаргаж төсвийн төслийн хавсралт байдлаар боловсруулж, дараах зүйлийг тусгана” гэсэн заалтыг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна. Энэ нь тохиолдсон байх, үнэн зөв байдал гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

4.5.2 Эрсдэл: Хууль, журам зөрчигдөх, зарцуулалт оновчтой бус байх

4.5.3 Өгсөн зөвлөмж: Төсвийн тухай хуулийн 22.6.4, Сангийн сайдын 7.1.3, 7.5.6-д заасны дагуу “төсвийн эрх захирагч нарын хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үд дүн”-г тодорхойлж батлуулан, хэрэгжилтийг тооцдог байх.

4.5.4 Байгууллагаас өгсөн хариу, тайлбар: Хүлээн зөвшөөрсөн

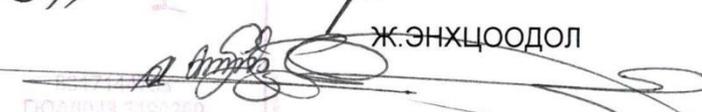
Дээрх зөвлөмжийн биелэлтийг Үндэсний аудитын газарт 2021 оны 9 дүгээр сарын 15-ны дотор ирүүлнэ үү.

Аудитын явцад бидэнтэй хамтран ажилласан холбогдох ажилтнуудад талархал илэрхийлье.

АУДИТЫН ТАЙЛАН ХЯНАСАН:

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

АУДИТЫН МЕНЕЖЕР

 Д.АНХБАЯР  
 Ж.ЭНХЦООДОЛ

ТАЙЛАН БЭЛТГЭСЭН:

АУДИТОР



А.СУВДАА